Wydział Ekonomii i Zarządzania
Uniwersytet w Białymstoku

AUTOREFERAT
PRZEDSTAWIAJĄCY OPIS DOROBKU I OSIĄGNIĘĆ NAUKOWYCH

Agnieszka Piekutowska

Białystok, luty 2019 r.

1. Imię i nazwisko

Agnieszka Piekutowska

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe – z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej

XII 2008 r.	Uzyskanie stopnia doktora nauk ekonomicznych w zakresie ekonomii nadanego uchwałą Rady Kolegium Gospodarki Światowej Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie; 3 grudnia 2008 r. publiczna obrona rozprawy doktorskiej nt. *Emigracje Polaków do państw Unii Europejskiej i ich konsekwencje dla polskiego rynku pracy*
III 2006 r.	Uzyskanie dyplomu magistra, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie (kierunek Europeistyka); dyplom z wynikiem bardzo dobrym; Praca magisterska nt. *Zarządzanie i wykorzystanie funduszy strukturalnych w Polsce w pierwszych latach członkostwa w Unii Europejskiej na przykładzie Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich*
III 2005 r.	Uzyskanie dyplomu magistra, Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania (kierunek Finanse i bankowość); dyplom z wynikiem bardzo dobrym z wyróżnieniem; Praca magisterska nt. *Proces wprowadzania euro w krajach Unii Europejskiej a polska droga do wspólnej waluty europejskiej*

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych

od 1 X 2015 r.	Adiunkt w Zakładzie Międzynarodowych Stosunków Gospodarczych Wydziału Ekonomii i Zarządzania Uniwersytetu w Białymstoku
od 1 X 2009 r. do 30 IX 2015 r.	Adiunkt w Zakładzie Prawa Europejskiego Wydziału Prawa Uniwersytetu w Białymstoku
od 1 XI 2006 r. do 30 IX 2009 r.	Asystent w Zakładzie Prawa Europejskiego Wydziału Prawa Uniwersytetu w Białymstoku

4. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2016 r. poz. 882 ze zm. w Dz. U. z 2016 r. poz. 1311.):

a) tytuł osiągnięcia naukowego

Moim kluczowym osiągnięciem naukowym jest monografia pt. *Imigracja zarobkowa i jej wpływ na rynek pracy*.

Wskazana monografia jest efektem moich wieloletnich zainteresowań naukowych, studiów literatury oraz przeprowadzonych przeze mnie badań własnych.

b) autor, tytuł publikacji, rok wydania, nazwa wydawnictwa, recenzenci wydawniczy

Agnieszka Piekutowska, *Imigracja zarobkowa i jej wpływ na rynek pracy*, 2019 r., Wydawnictwo CeDeWu, ISBN 978-83-8102-170-8, liczba stron: 352; recenzent: Prof. nadzw. UEK dr hab. Edward Molendowski

c) omówienie celu naukowego ww. pracy i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania

Uzasadnienie podjęcia tematu

Skutki napływu obcokrajowej siły roboczej dotyczą m.in. rynku pracy. Dotychczasowe badania nad nimi skupiały się wokół głównych państw przyjmujących. Wynika to przede wszystkim z charakteru przestrzennej koncentracji imigracji – około połowa imigrantów międzynarodowych przybywa w dziesięciu państwach docelowych na świecie. Współcześnie, z różnych względów (demograficznych, ekonomicznych, politycznych) kolejne regiony włączają się w proces migracji międzynarodowych, decydując się bądź rozważając możliwość zwiększenia dostępu do rynku pracy dla obcokrajowej siły roboczej. Uzasadnia to podejmowanie badań naukowych dotyczących nowych obszarów docelowych imigracji. Relatywnie najbogatsze doświadczenia imigracyjne w Europie mają Niemcy, Wielka Brytania i Francja, stąd dotychczasowe badania naukowe nad skutkami imigracji odnosiły się przede wszystkim do tych państw. Jak wykazały badania autorki, związek pomiędzy imigracją a rynkiem pracy w odniesieniu do wszystkich państw członkowskich Unii Europejskiej stanowi wciąż niewypełnioną w zadowalającym stopniu lukę w wiedzy. Zainspirowało to autorkę do podjęcia szerszych analiz, obejmujących wszystkie państwa członkowskie UE.

Doświadczenia głównych państw przyjmujących imigrantów mogą być pouczające, jednakże ich analiza nie daje jednoznacznej, uniwersalnej odpowiedzi na pytanie, jaki jest faktyczny wpływ imigracji na rynek pracy. Przegląd dostępnych wyników badań naukowych wskazuje na zróżnicowane skutki imigracji w poszczególnych regionach. Różnice te można wyjaśnić m.in. specyfiką wykorzystanych metod badawczych, wziętym pod uwagę okresem analiz czy też zróżnicowanym obszarem badań.

Zamiarem badawczym autorki była identyfikacja kluczowych determinant warunkujących wpływ imigracji na rynek pracy. Dokonano jej w pierwszej kolejności

w warstwie teoretycznej, a następnie otrzymane w tym zakresie wyniki badań skonfrontowano, na płaszczyźnie empirycznej, z doświadczeniami państw członkowskich UE.

W ramach przeprowadzonej analizy skoncentrowano się na zbadaniu wpływu imigracji na rynek pracy państwa przyjmującego. Badania empiryczne przeprowadzono w odniesieniu do 28 państw członkowskich UE w latach 2000-2016.

Współczesny rynek pracy podlega dynamicznym zmianom związanym np. z procesami demograficznymi, technologicznymi itp. Niezmienny pozostaje stan pożądany na tym rynku - jego równowaga rozumiana jako sytuacja, w której podaż pracy i popyt na nią są równe obsadzonym miejscom pracy. W sytuacji wspomnianej wcześniej wysokiej dynamiki zmian, osiągnięcie tego celu jest w znacznym stopniu utrudnione. Stąd zjawiska takie jak bezrobocie, problem z zaspokojeniem popytu na pracę czy wzrost wynagrodzeń w tempie przewyższającym tempo wzrostu wydajności należą do głównych problemów rynku pracy niemal we wszystkich państwach.

Problemem badawczym jest nierównowaga na rynku pracy państw członkowskich UE. Biorąc pod uwagę wszystkie jej negatywne konsekwencje uznano, że zasadnym staje się poszukiwanie narzędzi przywracających tę równowagę. Przeprowadzona analiza wykazała, że szereg działań ukierunkowanych na zwalczanie bezrobocia czy rozwiązanie problemów z zaspokojeniem potrzeb kadrowych, cechuje ograniczona skuteczność. Działania te napotykają na liczne bariery. Część z nich cechuje długi okres oczekiwania na efekty, jeszcze inne trafiają na opór społeczny. Powstaje zasadnicze pytanie, czy imigracja może być wykorzystana jako jedno z możliwych działań przywracających równowagę na rynku pracy? Wymaga ono odpowiedzi na szereg pytań szczegółowych: czy imigracja jest skutecznym narzędziem w kontekście niezaspokojonego popytu na pracę? Jaki typ imigracji będzie najbardziej odpowiedni w przypadku niedoborów ilościowych, a jaki - jakościowych? Czy napływ imigrantów nie doprowadzi do zwiększenia bezrobocia wśród krajowych zasobów pracy?

Powyższe pytania często pojawiają się w ramach szerokiej dyskusji politycznej, związanej nierzadko z licznymi obawami społeczeństwa państwa przyjmującego, w tym niepokojem pracowników krajowych, dla których imigracja jawi się zwykle jako zaostrzenie konkurencji na rynku pracy. Zgodnie bowiem z podstawowym modelem rynku pracy, imigracja oznacza zwiększenie podaży pracy, co – *ceteris paribus* – skutkować może spadkiem wynagrodzeń. Model ten ze względu na swoją prostotę często kształtuje opinie i postawy wobec imigracji. Nie bierze on jednak pod uwagę licznych aspektów (przykładowo kwestii heterogeniczności zasobów pracy), których uwzględnienie może wykazać inny wpływ imigracji na wynagrodzenia czy bezrobocie. Czy w tym aspekcie liberalizacja dostępu do rynku pracy obcokrajowej siły roboczej jest skutecznym narzędziem przywracającym równowagę na tym

rynku? Chęć uzyskania odpowiedzi na te i wcześniej postawione pytania stanowiła impuls do podjęcia przez autorkę przedmiotowej problematyki badawczej.

Analiza wpływu imigracji na rynek pracy państwa przyjmującego jest uzasadniona również w kontekście wspomnianej wcześniej wysokiej dynamiki zjawisk migracyjnych, a także prawdopodobieństwa, że w przyszłości owa dynamika może ulec zwiększeniu. Skala imigracji od końca XX wieku stale się zwiększa. Dodatkowo, od początku XXI w. tempo wzrostu liczby imigrantów przewyższa tempo wzrostu liczby ludności świata, w konsekwencji czego rośnie udział migrantów międzynarodowych w populacji świata. Z drugiej strony, skala migracji międzynarodowych pozostaje ograniczona. Udział migrantów międzynarodowych w całkowitej liczbie ludności świata kształtował się w 2017 r. na poziomie ok. 3,4% [United Nations]. Wskazuje to na istniejące bariery migracji, a ich ograniczenie może skutkować istotnym zwiększeniem skali migracji międzynarodowych w przyszłości. Do znaczącego wzrostu liczby migrantów dochodzi współcześnie na skutek konfliktów zbrojnych, a w najbliższej przyszłości nie można wykluczyć kolejnych. Doświadczenia kryzysu uchodźczego w związku z wojną w Syrii wskazują, że w części państw – w szczególności o niewielkim doświadczeniu imigracyjnym – debata nad konsekwencjami imigracji dopiero się rozpoczyna. Zasadne jest, by opierała się ona na solidnych podstawach teoretycznych, także z zakresu wpływu imigracji na rynek pracy.

Pytania, cele i hipotezy badawcze

Główny cel przeprowadzonych badań stanowiło określenie wpływu imigracji na rynek pracy państwa przyjmującego. Tak określony cel koresponduje z szeregiem pytań badawczych:

1) Jaki jest wpływ imigracji na wynagrodzenia krajowej siły roboczej? Czy wpływ ten jest zróżnicowany w krótkim i w długim okresie? Jakie czynniki determinują wpływ imigracji na wynagrodzenia? Czy imigracja zmienia poziom wydajności pracy w gospodarce państwa przyjmującego, determinując dynamikę wynagrodzeń?

2) Jaki jest wpływ imigracji na bezrobocie wśród krajowej siły roboczej? Czy imigracja powoduje zmniejszenie, czy zwiększenie szans na znalezienie zatrudnienia krajowej siły roboczej i czy imigracja wpływa na ryzyko utraty dotychczasowej pracy? Czy imigracja ma charakter substytucyjny, czy komplementarny względem zatrudnienia krajowej siły roboczej?

3) Jaki jest wpływ imigracji na problem niezaspokojonego popytu na pracę ze strony krajowej siły roboczej? Czy problemy te – na rynkach pracy państw członkowskich UE – mają charakter ilościowy czy jakościowy? Jaka polityka imigracyjna będzie skuteczna w obliczu problemów z zaspokajaniem potrzeb kadrowych pracodawców?

Tak określony cel i pytania badawcze implikowały przyjęcie hipotezy głównej, którą sformułowano następująco: w długim okresie imigracja nie wywiera wpływu na rynek pracy państwa przyjmującego.

Dokonany przez autorkę przegląd wyników dotychczasowych badań oraz teorii rynku pracy wykazał, że w analizach dotyczących wpływu zwiększonej podaży na rynek pracy (w drodze imigracji) zasadne staje się wyróżnienie krótkiego i długiego okresu. Szereg procesów mających miejsce w dłuższej perspektywie (np. możliwy wzrost popytu na pracę, emigracja z regionu przyjmującego) może oddziaływać na analizowany rynek w przeciwnym kierunku niż imigracja, niejako niwelując skutki napływu obcokrajowej siły roboczej. W analizie odnoszącej się do krótkiego okresu przyjmuje się natomiast założenie, że jeden z czynników produkcji – w tym przypadku kapitał – jest stały. Z kolei w dłuższym okresie zasób kapitału może się zmieniać wraz z samą imigracją, ponieważ imigranci przybywając do państwa przyjmującego dysponują określonym kapitałem. Jego zaangażowanie może zatrzymać wywołany imigracją spadek technicznego uzbrojenia pracy. W wyniku równoległego do imigracji napływu kapitału nie musi więc dojść do spadku wydajności pracy. Inny zatem będzie wpływ imigracji na krajową siłę roboczą w krótkim, a inny w długim okresie. Jedną z potencjalnych determinant będzie tempo dostosowania zasobów kapitału. Z tego powodu uznano za zasadne, aby analizę wpływu imigracji na rynek pracy państwa przyjmującego odnosić głównie do długiego okresu.

Weryfikacja hipotezy głównej wymagała jej dekompozycji. W oparciu o metodę hipotetyczno-dedukcyjną przyjęto trzy hipotezy szczegółowe. W tym celu uwzględniono trzy aspekty funkcjonowania rynku pracy: zjawisko bezrobocia, zjawisko niezaspokojonego popytu na pracę oraz proces kształtowania się płac. Wyszczególnienie powyższych obszarów analizy wynikało z faktu, iż osią rozważań jest równowaga na rynku pracy, w przypadku której wspomniane wcześniej aspekty mają kluczowe znaczenie.

Hipotezy szczegółowe sformułowano w następujący sposób:

1) Imigracja zarobkowa w długim okresie nie wpływa na wysokość wynagrodzeń w państwie przyjmującym.
2) Imigracja zarobkowa w długim okresie nie wpływa na stopę bezrobocia w państwie przyjmującym.
3) Imigracja zarobkowa w długim okresie nie wpływa na problem z zaspokojeniem popytu na pracę w państwie przyjmującym.

Przedmiot badań. Zakres czasowy. Metody badawcze

Zarówno przyczyny migracji, jak i ich konsekwencje są złożone. Ze względu na wieloaspektowość zjawiska, w podjętej analizie skoncentrowano się na tych drugich. Skutki migracji odczuwa region wysyłający, region przyjmujący oraz sam migrant. W badaniu przyjęto optykę państwa przyjmującego, a uwagę skupiono na rynku pracy. Należy podkreślić, że z jednej strony sytuacja na tym rynku może stanowić jeden z czynników kształtujących imigrację, z drugiej natomiast – imigracja jest jednym z czynników oddziałujących na sytuację na tym rynku. W przeprowadzonej analizie uwaga została skoncentrowana na tej drugiej zależności. Przedmiotem

badań były więc międzynarodowe przepływy siły roboczej, działanie rynku pracy oraz wpływ imigracji na ten rynek z perspektywy państwa przyjmującego.

Z punktu widzenia podjętych badań, kluczowa jest definicja migracji zarobkowej. W statystyce międzynarodowej często brakuje wyodrębnienia migrantów zarobkowych spośród ogółu migrantów. Stąd przyjęto za R. Jończym [2010], że wyróżnienie migracji zarobkowych może odbywać się nie na podstawie przyczyn tego typu migracji, lecz skutków, jakie za sobą niosą. W tej sytuacji migracja zarobkowa będzie obejmowała wszystkich migrantów, którzy poszukują bądź podjęli już zatrudnienie na rynku pracy państwa przyjmującego, bez względu na to, czy głównym motywem migracji była chęć podjęcia zatrudnienia, czy nie. Takie podejście ma swoje uzasadnienie. Określając bowiem konsekwencje migracji, nie jest decydujące, jaki był główny ich cel. Cele te podlegają bowiem często zmianom w trakcie pobytu w państwie przyjmującym, a ponadto decyzji o migracji przyświeca najczęściej nie jeden, a wiele zróżnicowanych intencji. Jedną z nich i nie zawsze najważniejszą jest chęć zarobkowania. Z punktu widzenia analizy konsekwencji imigracji dla rynku pracy państwa przyjmującego zasadnicze znaczenie ma, czy migrant włączył się w zasoby rynku pracy, bez względu na to, czy miał taki zamiar migrując, czy nie. W tym aspekcie, również uchodźcy uciekający przed opresją, którzy w państwie przyjmującym otrzymali dostęp do rynku pracy, powinni być objęci analizą, ponieważ wchodząc na ten rynek, wywierają na niego określony wpływ.

Osią podjętych rozważań nad skutkami imigracji była równowaga rynku pracy, przy czym konieczne stało się jej wyróżnienie w wąskim i szerokim znaczeniu. Równowaga w sensie równości strony popytowej i podażowej nie musi bowiem oznaczać stanu pożądanego, jeżeli poziom niezrealizowanej części popytu i podaży jest wysoki. Tak rozumiana równowaga nie oznacza również, że nie ma bezrobocia. Nie jest to zatem równowaga w takim ujęciu, w jakim definiuje ją np. P.A. Samuelson [2009], a więc jako stan, w którym różne siły działające na rynku pozostają zrównoważone w tym sensie, że ustalona cena godzi interesy strony sprzedającej i kupującej. Jeśli nie wszyscy bezrobotni, chętni i gotowi do podjęcia zatrudnienia mogą znaleźć pracę, to o równowadze w tym znaczeniu, jaki nadaje jej P.A. Samuelson, mówić nie można. E. Kryńska [1995] wskazuje dodatkowo na wyróżnienie w literaturze równowagi *ex ante* i *ex post*. Sytuacja, kiedy podaż pracy i popyt na pracę są sobie równe, powinna być traktowana jako warunek pierwszego typu równowagi. Równowaga *ex post* rozumiana jest natomiast jako sytuacja, w której podaż pracy i popyt na pracę są równe obsadzonym miejscom pracy, a w takiej sytuacji nie ma ani bezrobocia, ani wolnych miejsc pracy. Równowaga w tym sensie stanowi niewątpliwie sytuację pożądaną i w takim znaczeniu jest ona brana pod uwagę przez autorkę opracowania.

Realizacja przyjętego celu badań oraz weryfikacja hipotez wymagała zastosowania określonych metod badawczych. Zasadnicza konstrukcja badania opierała się na metodzie hipotetyczno-dedukcyjnej. W oparciu o metodę analizy opisowej,

z wykorzystaniem studiów literatury krajowej i zagranicznej przedstawiono przyczyny, konsekwencje i bariery migracji międzynarodowych. Dokonano także analizy neoklasycznego modelu migracji, eksponując zarówno jego słabe, jak i mocne strony. Część teoretyczna odnosząca się do rynku pracy pozwoliła na identyfikację przyczyn braku równowagi na tym rynku oraz wskazanie mechanizmów i działań ją przywracających. W tej części opracowania określono również typy relacji zachodzących pomiędzy rynkiem pracy a imigracją, co z kolei stało się punktem wyjścia do analiz empirycznych odnoszących się do poszczególnych państw. W pracy zidentyfikowano także inne (niż imigracja) czynniki determinujące takie zjawiska na rynku pracy jak bezrobocie czy problem niezaspokojonego popytu na pracę. W części empirycznej opracowania wykorzystano następujące metody ilościowe: analizę statystyczną oraz modele ekonometryczne, w tym statyczne i dynamiczne. Badania przeprowadzono w odniesieniu do 28 państw członkowskich UE w latach 2000-2016. Analizy dokonano wykorzystując dane statystyczne Eurostatu. W celu określenia kierunku i siły związków pomiędzy badanymi zmiennymi zastosowano analizę regresji.

Weryfikacja sformułowanych hipotez badawczych wymagała analizy dorobku teoretycznego z zakresu problematyki rynku pracy i migracji międzynarodowych. Wykorzystano w tym zakresie polską i zagraniczną literaturę przedmiotu, którą zestawiono w bibliografii. Ponadto wykorzystano raporty i inne opracowania, a także dane statystyczne pochodzące z baz: Banku Światowego, Organizacji Narodów Zjednoczonych, Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju oraz Międzynarodowej Organizacji ds. Migracji.

Struktura pracy

Praca składa się z części teoretycznej (rozdział pierwszy i drugi) oraz empirycznej (rozdziały trzeci, czwarty i piąty). Jej struktura i układ zostały podporządkowane weryfikacji przyjętych hipotez badawczych.

Rozdział pierwszy ma charakter wprowadzający w zagadnienie migracji międzynarodowych. Zawarto w nim przegląd podstawowych definicji z tym związanych, opisano przyczyny i konsekwencje międzynarodowych migracji zarobkowych w świetle teorii, ze szczególnym uwzględnieniem neoklasycznego modelu migracji międzynarodowych.

Problematyka rozdziału drugiego koncentruje się wokół zagadnień teoretycznych dotyczących wpływu imigracji na rynek pracy. Główną osią rozważań jest zarówno stan równowagi, jak i nierównowagi analizowanego rynku, co z kolei stanowi podstawę do wyróżnienia kilku typów bezrobocia oraz analizy wielowymiarowych przyczyn niezaspokojonego popytu na pracę. W oparciu o konstrukcję teoretyczną – krzywą Beveridge'a – zobrazowano związek pomiędzy bezrobociem a problemem z zaspokojeniem popytu na pracę. Zasadniczą częścią rozważań teoretycznych stanowi analiza wieloaspektowego wpływu imigracji zarobkowej na rynek pracy

państwa przyjmującego, a w konsekwencji identyfikacja relacji zachodzących pomiędzy tym rynkiem a imigracją.

Kolejny, trzeci rozdział pracy poświęcono zagadnieniom wpływu imigracji zarobkowej na poziom wynagrodzeń w państwie przyjmującym. Przeprowadzona analiza ma charakter empiryczny i koncentruje się na obszarze rynków pracy 28 państw członkowskich UE. W pierwszej kolejności dokonano przeglądu dotychczasowych badań z zakresu relacji pomiędzy imigracją a wynagrodzeniami na rynku pracy państwa przyjmującego, by w dalszej części zbadać wpływ imigracji na wynagrodzenia w państwach członkowskich UE, z wyróżnieniem krótkiego i długiego okresu analizy. Opisano tu także skalę i dynamikę imigracji zarobkowej i wynagrodzeń w badanych państwach. W celu weryfikacji pierwszej hipotezy szczegółowej, wykorzystując analizę regresji, przeprowadzono empiryczną weryfikację oddziaływania imigracji na wynagrodzenia w tych państwach w długim okresie. Badania przeprowadzono w odniesieniu do lat 2000-2016. Ich wyniki wykazały występowanie innych – niż imigracja – czynników determinujących wysokość wynagrodzeń, dlatego też w ramach analizy o charakterze uzupełniającym (dla 2016 r.) uwzględniono inne – poza imigracją – zmienne objaśniające, jak np. wydajność pracy czy stopa bezrobocia.

W rozdziale czwartym przedstawiono rezultaty kolejnego etapu badania, w ramach którego analizie poddano wpływ imigracji na zjawisko bezrobocia. W pierwszej kolejności dokonano przeglądu wyników badań nad konsekwencjami imigracji dla bezrobocia na rynku pracy państwa przyjmującego, a następnie opisano skalę oraz dynamikę bezrobocia w państwach członkowskich UE. W celu określenia charakteru zjawiska dokonano analizy zarówno jego segmentów (odnoszących się do cech osób bezrobotnych), jak i komponentów (odnoszących się do przyczyn bezrobocia). Weryfikacja drugiej hipotezy szczegółowej wymagała wykorzystania analizy regresji. Przeprowadzono empiryczną weryfikację oddziaływania imigracji na bezrobocie we wszystkich państwach członkowskich w długim okresie. W ramach analizy uzupełniającej, w kolejnych modelach uwzględniono inne niż imigracja czynniki determinujące wysokość stopy bezrobocia, jak np. koszty pracy czy wzrost PKB.

Rozdział piąty zawiera wyniki weryfikacji trzeciej hipotezy szczegółowej. Określono w nim wpływ imigracji na zjawisko niezaspokojonego popytu na pracę, analizując skalę i dynamikę problemu z zaspokojeniem popytu na pracę wśród państw członkowskich UE. Dokonano tu identyfikacji kluczowych konsekwencji związanych z problemami z zaspokojeniem potrzeb kadrowych. Należy nadmienić, że analizy tego typu należą do rzadkości w dostępnej literaturze przedmiotu. W tej części rozdziału przedstawiono również wyniki dotyczące specyfiki i charakteru niedoborów na rynku pracy. Podjęto także próbę odpowiedzi na pytanie, czy niedobory w państwach członkowskich UE miały charakter ilościowy, czy jakościowy. Pozwoliło to na identyfikację kluczowych rodzajów działań ukierunkowanych na rozwiązanie problemów z zaspokojeniem potrzeb kadrowych, a także na określenie roli instrumentów polityki migracyjnej w tym zakresie.

Weryfikacja oddziaływania imigracji na problem z zaspokojeniem popytu na pracę wymagała wykorzystania analizy regresji. Badaniami objęto wszystkie państwa członkowskie UE w latach 2000 - 2016. Analizę uzupełniono o modele regresji uwzględniające inne czynniki (niż imigracja) determinujące problem z zaspokojeniem popytu na pracę.

Wyniki i wnioski z badań

Przeprowadzona analiza pozwoliła na wyciągnięcie szeregu wniosków zarówno w części teoretycznej, jak i empirycznej. Mogą one być wykorzystane w realizowanej polityce migracyjnej państw, w szczególności na etapie formułowania celów i zasad tej polityki w regionach o ograniczonym doświadczeniu imigracyjnym.

Badania wykazały istotną koncentrację terytorialną migracji międzynarodowych. Jak już wcześniej wspomniano, połowa liczby imigrantów przebywa w zaledwie dziesięciu państwach przyjmujących. Wyjaśnia to między innymi, dlaczego w dotychczasowych badaniach nad imigracją uwaga koncentrowała się głównie na tych państwach. Analiza przyczyn migracji i ich barier prowadzi do konkluzji, że zależność zachodząca między skalą migracji a zróżnicowaniem poziomu dobrobytu pomiędzy państwem wysyłającym a przyjmującym nie jest zależnością liniową. W pierwszym okresie wzrostu dobrobytu w regionach wysyłających, wraz ze zmniejszaniem różnic na tle potencjalnego państwa docelowego migracji, może dojść do zwiększenia, a nie zmniejszenia migracji. Sytuacja taka odnosi się głównie do regionów wysyłających o niskim poziomie rozwoju, gdzie wielu potencjalnych migrantów, mających silne motywacje do emigracji pozostaje w swoim państwie, bowiem nie stać ich na pokrycie kosztów związanych z wyjazdem. Jednakże wraz z rozwojem społeczno-gospodarczym tych regionów w przyszłości może dojść do istotnego wzrostu migracji.

Wartością dodaną przeprowadzonych badań jest niewątpliwie uwzględnienie w nich rozważań nad globalnymi korzyściami ze swobody przepływu pracowników. Należy nadmienić, że w polskiej literaturze przedmiotu wątek ten występuje relatywnie rzadko. W pracy dokonano analizy neoklasycznego modelu migracji. Otrzymane rezultaty w tym zakresie dowodzą, że skala korzyści wynikających z migracji międzynarodowych jest determinowana przez szereg czynników. Spostrzeżenie to okazuje się na tyle ważne, iż uwidacznia możliwy zróżnicowany wpływ imigracji w zależności od występowania pewnych okoliczności. Jednym z takich czynników jest produktywność migrantów. Neoklasyczny model migracji w sytuacji wyjściowej zakłada zróżnicowanie poziomu wynagrodzeń państw zaangażowanych w migrację, występujące w efekcie odmiennej produktywności pracowników tych państw. Jeżeli niższa produktywność w państwie wysyłającym wynika np. ze względnie niskiego nakładu kapitału, to przepływ tego czynnika produkcji równoległy do imigracji będzie jednym z determinant skutków przepływu siły roboczej. Neoklasyczny model migracji międzynarodowych nie uwzględnia jednakże takiej okoliczności. Ponadto zakłada on homogeniczność zasobów pracy. W rzeczywistości imigranci są zróżnicowani pod względem wykształcenia czy

doświadczenia, co nie pozostaje bez wpływu na ich wydajność, a w konsekwencji - skutki na rynku pracy. Założenie homogeniczności rynku pracy nie znajduje odzwierciedlenia w funkcjonowaniu współczesnych rynków pracy. W rzeczywistości zarówno struktura podaży, jak i popytu na pracę pozostają zróżnicowane, co stanowi przesłankę wyróżnienia cząstkowych rynków pracy. Stanowi to istotny postulat badawczy, także w odniesieniu do podejmowanych badań rynku (rynków) pracy. Nie zawsze jest to możliwe ze względu na np. dostępność danych statystycznych czy trudność w jasnym określeniu granic funkcjonowania poszczególnych rynków. O ile realizacja postulatu jest utrudniona, o tyle sama świadomość funkcjonowania wielu cząstkowych rynków pracy stanowić może wyjaśnienie braku widocznych efektów pewnych procesów analizowanych z punktu widzenia rynku krajowego. Mobilność (zawodowa lub geograficzna) z jednego rynku cząstkowego na drugi – np. w odpowiedzi na imigrację – może niejako niwelować wpływ imigracji na ten rynek. Z drugiej strony, analiza rynku pracy na poziomie krajowym także ma swoje uzasadnienie. W szczególności są to jednolite uwarunkowania prawno-instytucjonalne czy możliwość analiz porównawczych pomiędzy państwami. Analiza zaprezentowana w przedmiotowym opracowaniu uwzględnia te argumenty i została przeprowadzona z perspektywy krajowego rynku pracy (28 państw członkowskich UE).

Zasadnicza część analizy teoretycznej pozwoliła na identyfikację czynników determinujących wpływ imigracji na rynek pracy państwa przyjmującego. Do okoliczności takich zaliczyć należy rosnący popyt na pracę w regionie docelowym czy mobilność krajowej siły roboczej. W dalszej kolejności odrzucono założenie o homogeniczności zasobów pracy, a także o elastyczności podaży pracy. Uwzględnienie wyżej wspomnianych czynników i okoliczności w odniesieniu do analizy w krótkim okresie pozwoliło na wyróżnienie wpływu imigracji na rynek pracy:

- przy substytucyjności krajowej i obcokrajowej siły roboczej i elastycznej podaży pracy;
- przy substytucyjności krajowej i obcokrajowej siły roboczej i nieelastycznej podaży pracy;
- w sytuacji rosnącego popytu na pracę w regionie przyjmującym;
- w przypadku komplementarności krajowej i obcokrajowej siły roboczej.

Analiza poszczególnych przypadków prowadzi do wniosku, że imigracja może wywierać zróżnicowany wpływ na rynek pracy państwa przyjmującego w krótkim okresie w zależności np. od równoległych do imigracji zmian popytu na pracę czy stopnia substytucyjności, tudzież komplementarności krajowej i obcokrajowej siły roboczej. W długim okresie wpływ imigracji na wynagrodzenia i zatrudnienie krajowej siły roboczej będzie warunkowany możliwością zmiany nakładu nie tylko pracy, ale i kapitału. Jego napływ będzie determinował zmiany wydajności pracy. Wzrost w tym zakresie może być na tyle silny, by zredukować negatywny wpływ imigracji na rynek pracy w krótkim okresie, w sytuacji pełnej substytucyjności

krajowej i obcokrajowej siły roboczej. Z powyższych rozważań wynika istotna konkluzja: z punktu widzenia państwa przyjmującego pożądane jest możliwie szybkie dostosowanie kapitału do zwiększających się zasobów pracy.

Kolejnym czynnikiem determinującym wpływ imigracji na rynek pracy państwa przyjmującego będzie elastyczność płac. W przypadku, gdy płace pozostają nieelastyczne, imigracja nie spowoduje zmniejszenia poziomu wynagrodzeń, nie zmieni się także poziom zatrudnienia krajowej siły roboczej. Wniosek ten wydaje się niezwykle ważny dla empirycznej analizy wpływu imigracji na rynki pracy państw członkowskich UE. Jak wykazano, w zdecydowanej większości tych państw istnieją powszechnie obowiązujące ustawowe wynagrodzenie minimalne (a w przypadku pozostałych państw minimalny poziom wynagrodzenia jest *de facto* ustalany w sektorowych układach zbiorowych). Nieelastyczność wynagrodzeń ilustruje np. ich względna stabilność w okresach silnej dekoniunktury, co uwidocznił kryzys gospodarczo-finansowy z pierwszego dziesięciolecia XXI wieku. Ponadto dynamika płac w połowie państw członkowskich UE nie była skorelowana pozytywnie z dynamiką wydajności. Zakładając negatywny wpływ imigracji na wydajność, nie można zakładać odpowiedniego spadku wynagrodzeń, skoro ich dynamiki nie są ze sobą powiązane. Powyższe wnioski służyły wyjaśnieniu wyników otrzymanych na etapie weryfikacji pierwszej hipotezy szczegółowej.

Wykorzystując analizę regresji przeprowadzono empiryczną weryfikację oddziaływania imigracji na wynagrodzenia w 28 państwach członkowskich UE. Jej wyniki wskazują, że w większości państw członkowskich (25 spośród 28) imigracja nie była czynnikiem, który wpływał istotnie na kształtowanie się wynagrodzeń. Brak widocznego wpływu imigracji na poziom wynagrodzeń w większości państw członkowskich UE można wyjaśnić m.in. niską elastycznością płac. W przypadku trzech państw, tj. Polski, Luksemburga i Finlandii, imigracja stanowiła istotny czynnik wpływający na poziom wynagrodzeń. Wzrost imigracji prowadził w tych państwach do wzrostu wynagrodzeń. Wskazywać to może na komplementarny charakter zatrudnienia imigrantów względem krajowej siły roboczej bądź na równoległy do imigracji napływ kapitału. Wniosek o komplementarnym charakterze imigracji wymaga dodatkowego wyjaśnienia. Dostępne dane statystyczne nie pozwalają na pełne zbadanie skali komplementarności/substytucyjności krajowej i obcokrajowej siły roboczej. Badanie ilustrujące rzeczywistą stopę komplementarności bądź substytucyjności wymagałoby przyjęcia odpowiednio dobranej miary. Zbyt szeroka, oparta np. na poziomie wykształcenia siły roboczej nie ukaże realnych możliwości substytucji pracowników krajowych i zagranicznych. Przyjęcie wąskiej miary implikowałoby z kolei kolekcjonowanie danych nie tylko o wykształceniu, ale i doświadczeniu czy umiejętnościach krajowej i zagranicznej siły roboczej. Zadanie takie wydaje się niewykonalne, stąd oparcie wniosku o komplementarności krajowej i obcokrajowej siły roboczej na wynikach badań wpływu imigracji na rynek pracy wydaje się wartością dodaną. Ważną konkluzją wynikającą z tej części analizy jest to, że w przypadku wszystkich państw członkowskich UE nie odnotowano negatywnego wpływu imigracji na poziom

wynagrodzeń. Wniosek ten, tym razem w odniesieniu do kształtowania się bezrobocia w państwie przyjmującym, potwierdziła dalsza analiza.

Wyniki przeprowadzonej analizy regresji pozwalają stwierdzić, że w zdecydowanej większości państw członkowskich UE imigracja nie była czynnikiem, który istotnie wpływał na kształtowanie się stopy bezrobocia. Jedynie w przypadku Malty i Słowacji wykazano, że wraz ze wzrostem imigracji stopa bezrobocia spadała. A zatem w przypadku wszystkich państw członkowskich UE można stwierdzić, że imigracja nie miała negatywnego wpływu na zjawisko bezrobocia. Takie wyniki analizy wyjaśnić można brakiem imigracji o charakterze substytucyjnym. Oznacza to, że imigranci nie podejmują zatrudnienia kosztem zatrudnienia pracowników krajowych. Gdyby tak było, doszłoby do wzrostu bezrobocia. Na brak imigracji o charakterze substytucyjnym (choć z pewnym wyjątkiem) wskazują także wyniki ostatniego etapu analizy poświęconej weryfikacji trzeciej hipotezy szczegółowej.

Analiza problemu z zaspokojeniem popytu na pracę pozwala zauważyć, że poszczególne państwa członkowskie UE w zróżnicowany sposób pozostają dotknięte tym problemem. Co istotne, przeprowadzone badanie pozwoliło jednoznacznie wykluczyć niedobory ilościowe. Potwierdza to analiza z wykorzystaniem krzywej Beveridge'a, która wskazuje na zmniejszenie efektywności dopasowania strony popytowej i podażowej na europejskich rynkach pracy. Określenie charakteru niedoborów na europejskich rynkach pracy było nieodzowne. W zależności bowiem od charakteru problemów z zaspokojeniem potrzeb kadrowych różne będą działania ukierunkowane na ich rozwiązanie. Jednym z rozważanych działań może być liberalizacja w zakresie dostępu obcokrajowej siły roboczej do rynku pracy. W świetle uzyskanych wyników analizy regresji w większości państw członkowskich UE imigracja nie była jednak czynnikiem, który istotnie wpływał na kształtowanie się stopy wakatów. Jedynie w przypadku trzech krajów – Danii, Polski i Słowacji – wykazano wpływ imigracji na problem z zaspokojeniem popytu na pracę. W Danii i na Słowacji imigracja powodowała zwiększenie, a w Polsce zmniejszenie problemu z zaspokojeniem popytu na pracę. Różny wpływ imigracji na problem z zaspokojeniem potrzeb kadrowych wyjaśnić można innym charakterem imigracji. Wyniki wskazują, że w Danii i na Słowacji imigranci mogą mieć kwalifikacje i umiejętności nieodpowiadające potrzebom tych rynków pracy. Rekomendacją w tym zakresie może być stosowanie narzędzi selektywnej polityki imigracyjnej. Wyjaśnienie wzrostu stopy wakatów w tych dwóch państwach wyjaśnić można także wzrostem popytu na pracę. Jeżeli doszło do istotnego wzrostu popytu na pracę, imigracja w zależności od swej skali może być mechanizmem niewystarczającym, by rozwiązać problemy rekrutacyjne. Z powyższego wynika istotna konkluzja: imigracja nie powinna być traktowana jako jedyne rozwiązanie problemów z zaspokojeniem potrzeb kadrowych przedsiębiorstw. W szczególności nie powinna ona odsuwać w czasie działań skierowanych do krajowych zasobów pracy (takich jak zwiększenie mobilności zawodowej czy geograficznej). Chociaż wykazano bariery stojące przed tymi działaniami, to w świetle analizy negatywnych konsekwencji problemów z zaspokojeniem popytu na pracę, działania te wydają się nieodzowne. Wniosek ten

wydaje się tym bardziej słuszny, iż przeprowadzona analiza pozwala stwierdzić, że w większości badanych państw (w 27 spośród 28) imigracja nie była narzędziem, za pomocą którego dochodziło do redukcji stopy wakatów. Jedyny wyjątek w tym zakresie odnosił się do polskiego rynku pracy.

Przeprowadzone badania pozwoliły zweryfikować pozytywnie wszystkie trzy hipotezy szczegółowe, a w związku z tym przyjąć hipotezę główną, zgodnie z którą imigracja zarobkowa w długim okresie nie wywiera wpływu na rynek pracy państwa przyjmującego. Spośród 84 zweryfikowanych modeli (w trzech obszarach analizy dla 28 państw członkowskich UE), tylko w przypadku ośmiu uzyskano odmienne wyniki wskazujące na wpływ imigracji na wynagrodzenia (dotyczy Polski, Luksemburga i Finlandii), bezrobocie (kazus Malty i Słowacji) i problem z zaspokojeniem popytu na pracę (dotyczy Danii, Słowacji i Polski). W przeprowadzonym badaniu podjęto się wyjaśnienia tych różnic. Ponadto, spośród 84 modeli, wyniki tylko dwóch wskazują na negatywny wpływ imigracji na rynek pracy państwa przyjmującego (w odniesieniu do problemu z zaspokojeniem popytu na pracę w Danii i na Słowacji). Pozwala to na wysunięcie wniosku o braku negatywnego wpływu imigracji na rynki pracy w zdecydowanej większości państw członkowskich UE.

W badaniu skoncentrowano się na jednym z aspektów migracji międzynarodowych – wpływie imigracji na rynek pracy państwa przyjmującego. Uzyskane wyniki mogą stanowić wkład w rozwój dyscypliny ekonomia.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo - badawczych

Moje osiągnięcia naukowe, w tym opisana w punkcie czwartym monografia, wpisują się w dziedzinę nauk ekonomicznych, w dyscyplinę ekonomia. Na dorobek naukowy zgromadzony przeze mnie po uzyskaniu stopnia doktora nauk ekonomicznych składają się: publikacje, odpowiadające określonym obszarom badawczym, udział w projektach badawczych, prezentacja wyników badań na konferencjach, kongresach i seminariach naukowych, członkostwo w towarzystwach naukowych oraz opracowanie ekspertyz.

Moja aktywność naukowo-badawcza po uzyskaniu stopnia doktora nauk ekonomicznych koncentrowała się na trzech obszarach badawczych:

A. Migracje międzynarodowe (przyczyny i konsekwencje międzynarodowych przepływów siły roboczej, polityka migracyjna, migracje w obszarach przygranicznych);

B. Integracja gospodarcza (ekonomiczne implikacje członkostwa w ugrupowaniach integracyjnych);

C. Finanse Unii Europejskiej (wieloletnie ramy finansowe, finansowanie w ramach polityki spójności, unia gospodarcza i walutowa, w tym kryzys w strefie euro).

W prezentowanym opisie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych odwołuję się do informacji zamieszczonych w załącznikach nr 3 i 4 do wniosku o przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego.

Jestem autorką lub współautorką 53 publikacji naukowych, w tym 2 monografii mojego autorstwa, 2 monografii pod współredakcją i 2 ekspertyz.

Artykuły naukowe publikowałam m.in. w następujących czasopismach: *Oeconomia Copernicana* (czasopismo indeksowane w Web of Science Core Collection), *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, *Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach*, *Olsztyn Economic Journal*, *Przegląd Sejmowy*, *Studia i Materiały "Miscellanea Oeconomicae"*, *Politeja. Pismo Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politycznych Uniwersytetu Jagiellońskiego*, *Ekonomia XXI Wieku*, *Yearbook of Polish European Studies*, *Zarządzanie i Finanse*, *Optimum. Economic Studies*. Wszystkie wyżej wymienione czasopisma są umieszczone na liście B periodyków prowadzonej przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Po uzyskaniu stopnia doktora nauk ekonomicznych opublikowałam w recenzowanych wydawnictwach 46 publikacji, z czego 15 w języku angielskim (w tym autorska monografia w języku angielskim). Spośród 53 opracowań, 33 to opracowania wyłącznie mojego autorstwa, a 20 powstało przy współudziale innych autorów. Suma uzyskanych punktów (po odjęciu punktów w przypadku współautorstwa) wyniosła 398, w tym po uzyskaniu stopnia doktora nauk ekonomicznych - 377.

A. MIGRACJE MIĘDZYNARODOWE – pierwszy obszar badawczy

Zgodnie z wykazem opublikowanych prac naukowych (załącznik nr 3), we wpisany obszar, który stanowi wiodącą domenę moich zainteresowań badawczych, poza osiągnięciem naukowym wskazanym w punkcie 4 autoreferatu wpisuje się 26 publikacji: III.1.2, III.1.3, III.1.4, III.1.5, III.1.7, III.1.8, III.1.9, III.1.10, III.1.11, III.1.12, III.1.13, III.1.14, III.1.21, III.1.22, III.1.23, III.1.26, III.1.29, III.1.30, III.1.33, III.1.36, III.1.38, III.1.41, III.1.42, III.1.43, III.1.45, III.1.46 a także dwie ekspertyzy (III.1.49, III.1.50).

Do najważniejszych publikacji w tym obszarze zaliczam:

A1. A. Piekutowska, *Uchodźstwo ekonomiczne - analiza zjawiska w świetle kryzysu migracyjnego w Unii Europejskiej,* Studia i Materiały "Miscellanea Oeconomicae" Nr 3, Tom I: Globalizacja i regionalizacja we współczesnym świecie (2016), s. 153-160 (III.1.12);

A2. A. Piekutowska, *Wolny handel a migracje: wpływ liberalizacji wymiany handlowej na międzynarodowy przepływ siły roboczej,* Ekonomia XXI Wieku Nr 3/11 (2016), s. 25-36 (III.1.14);

A3. A. Piekutowska, *Selektywna polityka migracyjna ukierunkowana na pozyskanie wysoko wykwalifikowanej kadry a konkurencyjność państwa*

przyjmującego, Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach Nr 352 (2018), s. 163-173 (III.1.3);

A4. A. Piekutowska, *Wpływ kryzysu gospodarczego na migracje międzynarodowe na przykładzie Unii Europejskiej,* Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu Nr 498 (2017), s. 251-262 (III.1.5);

A5. A. Piekutowska, *Mały ruch graniczny – konsekwencje dla regionów przygranicznych,* Politeja. Pismo Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politycznych Uniwersytetu Jagiellońskiego Nr 41: Wschodnia granica Unii Europejskiej: polityka, migracje, bezpieczeństwo (2016), s. 99-114 (III.1.11);

A6. A. Piekutowska, *Labour immigration in the European Union,* Oficyna Wydawnicza Aspra, Warszawa 2012, ISBN: 978-83-7545-392-8, 184 s. (III.1.2).

Publikacje naukowe w tym obszarze są wynikiem badań prowadzonych przeze mnie od 2007 roku, w tym w ramach projektu: *Mały ruch graniczny na polskim odcinku zewnętrznej granicy Unii Europejskiej*, w którym pełniłam rolę wykonawcy (projekt w ramach 40 konkursu KBN [Umowa z NCN nr 1890/B/H03/2011/40]) oraz czterech projektów w ramach BMN (załącznik nr 3: III.3).

Przedmiotem badań w tym obszarze były przyczyny migracji, gospodarcze konsekwencje międzynarodowych przepływów siły roboczej z punktu widzenia zarówno państwa wysyłającego, jak i przyjmującego, ze szczególnym uwzględnieniem regionów przygranicznych. Badałam także wpływ kryzysu gospodarczego czy liberalizacji wymiany handlowej na migracje międzynarodowe oraz politykę migracyjną państwa przyjmującego. Przedmiotem moich badań od 2015 roku było zjawisko uchodźstwa ekonomicznego.

Wybrane wnioski z badań

Złożone i nakładające się przyczyny migracji międzynarodowych skutkują częstokroć problemem w jasnym określeniu charakteru migracji. Powyższe jest przesłanką dla wyróżnienia nowych kategorii migrantów. Kategorią taką jest uchodźca ekonomiczny – osoba, która opuszcza swój kraj z powodu skrajnego ubóstwa uniemożliwiającego zaspokojenie podstawowych funkcji życiowych. Analiza migracji międzynarodowych z regionów najsilniej dotkniętych problemem ubóstwa prowadzi do wniosku, że zjawisko uchodźstwa ekonomicznego jest z natury ograniczone. Regiony silnie dotknięte problemem ubóstwa nie odczuwają silnej skali emigracji, co wyjaśnić można występowaniem kosztów migracji.

Analiza struktury osób ubiegających się o ochronę międzynarodową na terytorium UE nie potwierdza występowania zjawiska uchodźstwa ekonomicznego w UE. Najwyższy wskaźnik odrzuconych decyzji o udzielenie ochrony odnosi się do wniosków złożonych przez obywateli państw leżących na kontynencie europejskim. Migranci z tych państw przybywają nie z obszarów skrajnego ubóstwa zagrażającego życiu, zatem nie są to uchodźcy ekonomiczni. Jednocześnie, ze względu na restrykcyjne i selektywne polityki migracyjne często jedyną drogą do europejskiego

rynku pracy jest dla migrantów tych ubieganie się o status uchodźcy. W tym świetle, wyróżnić należy kolejną kategorię migrantów: uchodźców pozornych czy fałszywych.

Wśród barier migracji międzynarodowych wyróżnić można nie tylko skrajne ubóstwo, ale np. funkcjonowanie granic państwowych, jeżeli mają one charakter - stosując typologię L. Sidorowicza – tzw. granic odczuwalnych. W tym kontekście podjęto analizę skutków zmian funkcji granic dla ruchów migracyjnych – i szerzej rozwoju regionów przygranicznych. Celem podjętej analizy była ocena bilansu konsekwencji funkcjonowania małego ruchu granicznego, instrumentu liberalizacji reżimu wizowego. Analiza zarówno skali i dynamiki osobowego ruchu granicznego, wydatków cudzoziemców przekraczających granice w ramach tego uproszczonego trybu oraz wyniki badań wskazujących na procesy rozwoju gospodarczego regionów objętych funkcjonowaniem instytucji małego ruchu granicznego z jednoczesną ograniczoną skalą zjawisk niepożądanych związanych z realizacją instytucji MRG w praktyce, pozwoliły potwierdzić, że cele wyznaczone instytucji małego ruchu granicznego są w praktyce osiągane. Co więcej, korzyści z liberalizacji zasad ruchu osobowego odnoszą obie strony umów – liberalizacja ta nie jest więc grą o sumie zerowej.

Determinantą skali i kierunków migracji zarobkowej jest także polityka migracyjna państw przyjmujących. Koncentracja na popytowej stronie procesów migracyjnych pozwala zauważyć, że motywacje migrantów nie przerodzą się w migrację (legalną), jeżeli państwo docelowe nie podejmie decyzji o otwarciu granic dla cudzoziemskiej siły roboczej (np. w odpowiedzi na problemem względnego lub bezwzględnego niedoboru siły roboczej). Uwzględniając powyższe, przedmiotem moich badań była polityka migracyjna (w UE i w Polsce), także w kontekście selekcji w ramach tej polityki ukierunkowanej na pozyskanie wysoko wykwalifikowanej siły roboczej. W tym aspekcie przeprowadzona analiza ukierunkowana była na odpowiedź na pytanie, jakie polityki migracyjne są skuteczne w tym zakresie? Analizie poddano dwa odmienne systemy – politykę migracyjną opartą o system punktowy oraz politykę opierającą się na teście rynku pracy. Z punktu widzenia konkurencyjności gospodarek zarówno w krótkim jak i w długim okresie najkorzystniejszy jest system hybrydowy łączący zalety dwóch wymienionych polityk migracyjnych. Długoterminowy proces akumulacji kapitału ludzkiego nie może przysłonić realizacji działań w zakresie bieżących potrzeb rynku pracy. O ile polityka migracyjna oparta o system punktowy wykazuje skuteczność w procesie akumulacji kapitału ludzkiego z pozytywnymi tego konsekwencjami dla konkurencyjności państwa w długim okresie, o tyle powinna także uwzględniać możliwości rekrutacji pracowników zagranicznych w każdym segmencie rynku pracy. Stąd, najbardziej korzystnym systemem selekcji w ramach polityki migracyjnej uwzględniającym zarówno konkurencyjność państwa w krótkiej jak i długiej perspektywie jest system hybrydowy uwzględniający możliwości łączenia krótko i długookresowych celów gospodarczych państwa przyjmującego.

AP

O ile polityka migracyjna jest jednym z czynników determinujących skalę i kierunki migracji międzynarodowych, o tyle doświadczenia państw przyjmujących pozwalają stwierdzić, że restrykcyjne rozwiązania w ramach tej polityki nie są w stanie zatrzymać presji migracyjnej. Opierając się na przekonaniu o substytucyjnym charakterze wymiany handlowej i migracji, część polityków liczy na zmniejszenie tej presji w drodze liberalizacji handlu. Przeświadczenie to jest zgodne z teorią obfitości zasobów i wynikającego z niej twierdzenia o wyrównywaniu się cen czynników produkcji, zgodnie z którą relacja pomiędzy liberalizacją handlu a migracjami ma charakter substytucyjny. Usunięcie założeń przyjętych w tej teorii prowadzi jednak do odmiennych wniosków: przepływ towarów i siły roboczej jest komplementarny, co najmniej w krótkim okresie. Wniosek ten wynika także z dokonanej analizy kształtowania się migracji w państwach członkowskich UE, które przystąpiły do niej 1 maja 2004 r.

W ramach dalszej koncentracji uwagi na popytowej stronie procesów migracyjnych, przedmiotem mojej analizy był wpływ kryzysu finansowego na dynamikę i skalę migracji do UE, z wyróżnieniem napływu imigrantów z państw członkowskich UE i spoza niej. Przeprowadzona analiza pozwala na wyciągnięcie wniosku, że zgodnie z koncepcją imigracji jako bufora koniunktury, w okresie recesji nastąpił spadek imigracji i wzrost emigracji, a ponadto obcokrajowcy odczuwają silniej negatywne skutki pogarszającej się sytuacji na rynku pracy niż krajowa siła robocza. Co więcej, chociaż to imigranci spoza UE odczuli najsilniej skutki kryzysu, to największą mobilnością w latach kryzysu wykazywali się imigranci z UE. Ograniczone wyjazdy obywateli państw spoza UE można wyjaśnić m.in. brakiem możliwości ich powrotu do państwa przyjmującego po okresie dekoniunktury, którą to możliwość mają migranci z UE przemieszczający się w ramach swobody przepływu pracowników.

B. INTEGRACJA GOSPODARCZA – drugi obszar badawczy

Zgodnie z wykazem opublikowanych prac naukowych (załącznik nr III), we wpisany obszar wpisuje się 9 publikacji: III.1.17, III.1.20, III.1.24, III.1.34, III.1.35, III.1.37, III.1.40, III.1.47, III.1.48.

Do najważniejszych publikacji w tym obszarze zaliczam:

B1. A. Piekutowska, *Economics of free trade agreements: winners and losers, w: Legal implications of trade liberalization under SAAs and CEFTA, pod red.* D. V. Popovič, University of Belgrade, Belgrade 2018, s. 235-248 (III.1.24);

B2. A. Piekutowska, T. Dubowski, *From Rivalry Toward Cooperation. Integration within European Economic Area,* Optimum. Studia Ekonomiczne Nr 5/71 (2014), s. 16-29 (III.1.17);

B3. A. Piekutowska, *Międzynarodowa integracja gospodarcza [hasła: „Formy integracji gospodarczej", „Globalizacja gospodarki światowej", „Mechanizmy integracji gospodarczej", „Międzynarodowa integracja gospodarcza"],* w: *Encyklopedia zagadnień międzynarodowych*, pod red. E. Cała-

Wacinkiewicz, R. Podgórzańska, D. Wacinkiewicz, C.H. Beck, Warszawa 2011, s. 381-388 (III.1.34).

Przedmiotem moich badań w tym obszarze było funkcjonowanie ugrupowań integracyjnych np. Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz ekonomiczne konsekwencje przystąpienia i funkcjonowania w ramach umów i ugrupowań o charakterze niegospodarczym – np. Grupy Wyszehradzkiej, Układu z Schengen czy Partnerstwa Wschodniego.

Moją wiedzę z zakresu integracji mogłam wykorzystać i pogłębić w związku z pełnioną funkcją koordynatora projektu: *Ten Years of the Visegrad Group Member States in the European Union*, finansowanego ze środków Funduszu Wyszehradzkiego czy koordynatora projektu: *Partnerstwo Wschodnie - Polska promotorem realnej integracji* (załącznik nr 3: III.3.2, III.3.5). Wiedzę w tym zakresie wykorzystałam także jako wykładowca międzynarodowej szkoły letniej nt. *International Organizations and Transnational Trade of Intensive Programs*, zorganizowanej na Universidad de Deusto (Bilbao, Hiszpania) prowadząc wykłady nt. *Regional economic integration*.

Wybrane wnioski z badań

Korzystna liberalizacja (analizowana na podstawie prostych form integracji gospodarczej, jak stref wolnego handlu) nie oznacza, że proces ten niesie same korzyści, lecz postrzegana powinna być przez pryzmat bilansu, w ramach którego korzyści przewyższają straty. O ile klasyczne teorie handlu międzynarodowego wskazują na pozytywny bilans korzyści płynących z liberalizacji, nie biorą pod uwagę szeregu konsekwencji - takich jak wpływ handlu na środowisko czy zdrowie publiczne. Wolny handel stanowi także wyzwanie dla ochrony własności intelektualnej - implikuje potrzebę uregulowania tej kwestii - jak np. w postaci Porozumienia w sprawie Handlowych Aspektów Praw Własności Intelektualnej (TRIPS). Związek pomiędzy handlem a ochroną praw własności intelektualnej jest złożony. Nadmiernie restrykcyjne regulacje w tym zakresie mogą ograniczać wymianę handlową - warto podkreślić, że prawa związane z dobrami niematerialnymi powstały podczas rozwoju idei merkantylistycznych i stanowiły mechanizm protekcjonizmu państwowego. Z drugiej strony, część państw, które zdecydowały się na zwiększenie ochrony praw własności, odnotowała jednocześnie rozwój krajowych innowacji, dzięki czemu mogła zrezygnować z importu technologii.

Neoklasyczne teorie handlu pozwalają zwrócić uwagę, że nie wszyscy (właściciele czynników produkcji) zyskują na procesie liberalizacji handlu, a także, że korzyści z wymiany handlowej nie muszą być równomiernie rozłożone pomiędzy partnerami zaangażowanymi w wymianę. Negatywne konsekwencje wolnego handlu wymagają podjęcia działań mających na celu ograniczenie tych skutków, w tym podjęcie aktywnej polityki rynku pracy. Chociaż więc liberalizacja opiera się na mechanizmach rynkowych, pojawić się może potrzeba zwiększonej roli państwa.

Celem analizy procesów integracyjnych w ramach Europejskiego Obszaru Gospodarczego, pozostającego szczególnym przykładem integracji UE i innego europejskiego ugrupowania (EFTA), było określenie motywów warunkujących relacje na linii EFTA – EWG, ewoluujących od współzawodnictwa, swoistej konkurencji aż po współpracę i jednokierunkowe przesunięcia w składzie członkowskim ugrupowań. Analiza pozwoliła na wyciągnięcie wniosku, że proces pogłębiania integracji w ramach UE (wcześniej WE) był jednym z kluczowych czynników determinujących te relacje. Nieodpowiadające pierwotnie państwom europejskim warunki członkostwa w EWG (głównie ze względu na obawy w zakresie swej niezależności) dały podwaliny utworzenia EFTA. Współpraca pomiędzy EFTA i EWG była uzasadniona (analiza w zakresie kierunków handlu państw EFTA i WE wykazała daleko idące wzajemne związki handlowe, a do współpracy handlowej skłaniała również rosnąca konkurencja światowa). Jednakże zasady tej współpracy okazały się na tyle mało satysfakcjonujące dla niektórych państw EFTA, że zdecydowały się one na (skuteczne) aplikowanie o pełne członkostwo w WE. Czynnikiem intensyfikującym wysiłki państw EFTA w kierunku zacieśniania współpracy z WE było zapoczątkowanie budowy jednolitego rynku na obszarze Wspólnot. W procesie tym państwa EFTA upatrywały zagrożenia m.in. w postaci względnego pogorszenia pozycji konkurencyjnej ich towarów. Dodatkowo, możliwość przyjęcia jednolitej europejskiej waluty, możliwość jaka jest dostępna dopiero w przypadku członkostwa w UE stała się czynnikiem, który uatrakcyjnił akcesję do UE, czego skutkiem byłaby zmiana składu członkowskiego obu ugrupowań tworzących EOG (sytuację taką rozważano w Islandii w trakcie kryzysu, w związku z którym doszło do gwałtowanej deprecjacji islandzkiej korony). Nieoczekiwanym rozwiązaniem stała się możliwość członkostwa w UE. Okazało się zatem, że praktyka funkcjonowania EFTA doprowadziła do weryfikacji pierwotnych koncepcji niektórych państw europejskich co do pożądanej formuły integracji i skłoniła je do zmiany założeń w kierunku współpracy ponadnarodowej.

C. FINANSE UNII EUROPEJSKIEJ – trzeci obszar badawczy

Zgodnie z wykazem opublikowanych prac naukowych (załącznik nr III), we wpisany obszar wpisuje się 8 publikacji: III.1.6, III.1.15, III.1.16, III.1.18, III.1.27, III.1.31, III.1.32, III.1.39.

Do najważniejszych publikacji w tym obszarze zaliczam:

C1. A. Piekutowska, *Europejski Mechanizm Stabilności jako odpowiedź na kryzys strefy euro,* w: *Perspektywy i wyzwania integracji europejskiej*, pod red. K. Opolski, J. Górski, Wydawnictwo Wydziału Nauk Ekonomicznych Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2014, s. 105-112 (III.1.31);

C2. A. Piekutowska, E. Kużelewska, *Economic and Monetary Union as an Example of Differentiated Integration,* Yearbook of Polish European Studies Vol. 18 (2015), s. 165-192 (III.1.15);

C3. A. Piekutowska, *Fundusze unijne jako źródło finansowania infrastruktury transportowej,* Zarządzanie i Finanse Vol. 12, Nr 3/2 (2014), s. 93-109 (III.1.16).

Przedmiotem badań w tym obszarze było funkcjonowanie unii gospodarczej i walutowej w kontekście kryzysu. Analizowałam ponadto wpływ kryzysu na proces negocjacji wieloletnich ram finansowych UE i finansowanie z budżetu ogólnego UE – z koncentracją na wydatkach w ramach polityki spójności.

Moje zainteresowanie funkcjonowaniem UGW mogłam wykorzystać realizując projekt *Funkcjonowanie strefy euro, a perspektywa przystąpienia Polski do unii gospodarczo-walutowej,* współfinansowany przez Narodowy Bank Polski (załącznik nr 3: III.3). Wiedzę z zakresu budżetu ogólnego UE wykorzystałam – jak również pogłębiałam – w związku z prowadzeniem wykładu na ten temat w ramach Studiów Podyplomowych *Mechanizmy funkcjonowania strefy euro*.

Wybrane wnioski z badań

Kryzys – największy w krótkiej historii unii gospodarczej i walutowej – uwidocznił brak odpowiednich instrumentów UE umożliwiających udzielenie skutecznej pomocy finansowej najbardziej zagrożonym państwom. Podejmowanie działań opartych o tymczasowe mechanizmy: Europejski Mechanizm Stabilizacji Finansowej oraz Europejski Instrument Stabilności Finansowej okazało się niezadowalające. Odpowiedzią na potrzebę przyjęcia długofalowych rozwiązań było powołanie Europejskiego Mechanizmu Stabilności. Analiza konstrukcji mechanizmu i ocena efektów jego realizacji doprowadziła m.in. do wniosku, że zaletą mechanizmu jest jego stały charakter, co pozwala na zapewnienie większej przewidywalności zachowań rynku. Mechanizm warunkuje wsparcie, dyktując niekiedy podjęcie bardzo daleko idących reform, których implementacja umożliwia przywrócenie stabilnej sytuacji w państwie otrzymującym wsparcie. Jednocześnie wskazać można na potrzebę zmian w ramach systemu decyzyjnego mechanizmu. Przyjęte rozwiązania (jednomyślność warunkująca przyznanie pomocy, istotna rola Niemiec czy Francji, których brak zgody uniemożliwia podjęcie decyzji większością kwalifikowaną oraz niewielka rola większości państw o niskim udziale w kapitale EMS) nie są w pełni adekwatne do zarządzania kryzysem.

Instrumenty ustanowione w odpowiedzi na kryzys - akty prawne przyjmowane na poziomie UE, ale także – jak w przypadku Traktatu ustanawiającego Europejski Mechanizm Stabilności – poza nią, badane były także w kontekście zróżnicowanej integracji w ramach UGW oraz jej konsekwencji dla państw objętych derogacją czasową. Część reform podjęta w odpowiedzi na kryzys objęła wyłącznie państwa członkowskie strefy euro (jak tzw. „dwupak"). Część regulacji natomiast odnosiła się do państw strefy euro oraz wybranych państw UE (jak w przypadku Traktatu o stabilności, koordynacji i zarządzaniu w unii gospodarczej i walutowej). Derogacja czasowa skutkowała ograniczonym wpływem państw spoza strefy euro na kształt przyjętych regulacji. Zgodnie bowiem z art. 136 TFUE - w odniesieniu do środków przyjmowanych w stosunku do państw członkowskich strefy euro m.in.

w celu wzmocnienia koordynacji i nadzoru ich dyscypliny budżetowej, członkowie Rady państw objętych derogacją nie biorą udziału w głosowaniu. Jednakże wstępując do strefy euro państwa objęte czasową derogacją – w tym Polska - staną się adresatem całości dorobku prawnego UGW z uwzględnieniem regulacji przyjętych w odpowiedzi na kryzys - także tych, na przyjęcie których miały ograniczony wpływ.

Kryzys wywarł również wpływ na proces negocjacji Wieloletnich Ram Finansowych na lata 2014-2020. Odbywały się one w tle utrzymującej się słabej kondycji gospodarczej państw dotkniętych skutkami kryzysu. O ile Komisja i Parlament Europejski stały na stanowisku, że w obliczu reperkusji kryzysu, WRF powinny pełnić funkcję źródła inwestycji pobudzających wzrost, to propozycja Rady Europejskiej uznawała prymat oszczędności. Przyjęte w 2013 r. porozumienie oparte zostało o tę drugą retorykę. Oszczędnościom uzasadnianym sytuacją fiskalną poszczególnych państw członkowskich UE nie towarzyszyła jednak reforma w zakresie dochodów oraz kierunków wydatkowania, której impulsem mógł być właśnie kryzys gospodarczy.

Przedmiotem negocjacji Wieloletnich Ram Finansowych UE na lata 2014-2020 była m.in. infrastruktura transportowa pozostająca jednym z istotnych obszarów wsparcia Polityki Spójności. Analiza wydatków w tym obszarze doprowadziła do wniosku, że dotacje Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności nie mogą w pełni zaspokoić potrzeb w zakresie infrastruktury transportowej. Ograniczony potencjał wskazanych instrumentów w zakresie inwestycji infrastrukturalnych wynika nie tylko z wielkości określonych zasobów, lecz także z zasad, jakim podlegają. Bezzwrotne dotacje pomimo angażowania wkładu własnego charakteryzują się niewielką dźwignią finansową. Ponadto zasada dodatkowości odwołuje się do możliwości partycypacji finansowej z budżetów lokalnych, które są ograniczone. W przypadku wieloletnich inwestycji w infrastrukturę transportową, możliwości wykorzystania wsparcia może ograniczać stosunkowo krótki okres funkcjonowania wieloletnim ram finansowych. Stąd, za słuszny kierunek uznano odniesienie się w nowej perspektywie do innowacyjnych instrumentów finansowych w ramach programu „Łącząc Europę".

6. Omówienie działalności dydaktycznej, organizacyjnej i popularyzatorskiej oraz współpracy z ośrodkami krajowymi i zagranicznymi

Moje zainteresowania naukowe znajdują odzwierciedlenie w prowadzonej przeze mnie działalności dydaktycznej, organizacyjnej i popularyzatorskiej.

W ramach zatrudnienia na Uniwersytecie w Białymstoku prowadziłam wykłady, ćwiczenia, seminaria i konwersatoria na wszystkich poziomach studiów, zarówno w trybie stacjonarnym, jak i niestacjonarnym, w ramach następujących przedmiotów: ekonomia międzynarodowa, międzynarodowe stosunki gospodarcze, finanse międzynarodowe, teoria i polityka kursu walutowego oraz budżet UE (na

studiach podyplomowych). Ponadto prowadziłam przedmioty z zakresu przygotowania projektów do UE, funduszy strukturalnych i polityki spójności na Wydziale Ekonomiczno-Informatycznym w Wilnie oraz na Wydziale Prawa UwB (załącznik nr 4: IV.5). Przeprowadzałam także wykłady w języku angielskim – *European Funds Management Law* - dla studentów Letniej Szkoły oraz *Economic integration in Europe* - wykłady dla studentów przyjeżdzających w ramach programu Erasmus+ (załącznik nr 4: IV.6). Zajęcia przez mnie prowadzone są wysoko oceniane przez studentów w ankietach. Ponadto za prowadzone przeze mnie zajęcia otrzymałam od studentów WEiZ nagrodę – Oskara (załącznik nr 4: IV.7).

W ramach prowadzonego seminarium Polityka spójności UE i fundusze europejskie byłam promotorem 83 prac magisterskich (załącznik nr 4: IV.1). Dodatkowo zrecenzowałam 153 prace: 89 prac magisterskich oraz 64 prac licencjackich (załącznik nr 4: IV.2).

W latach 2012-2015 byłam opiekunem praktyk studenckich, a od 2016 r. jestem opiekunem roku na kierunku Międzynarodowe Stosunki Gospodarcze (załącznik nr 4: IV.4). Od roku akademickiego 2012/2013 do 2014/2015 byłam opiekunem Koła Naukowego Prawa Europejskiego a w latach 2015/2016, 2016/2017 i 2017/2018 - opiekunem Koła Naukowego Ekonomii Międzynarodowej (załącznik nr 4: IV.3). W ramach działalności dydaktycznej ukończyłam szkolenie z zakresu obsługi platformy e-learningowej BlackBoard oraz tworzenia kursów e-learningowych oraz przygotowałam scenariusze e-learningowe do studiowania następujących przedmiotów: integracja europejska, zarządzanie projektami czy ekonomia międzynarodowa. Byłam także członkiem zespołu do spraw monitorowania procesu kształcenia na kierunku Europeistyka (załącznik nr 4: IV.8).

Moje doświadczenie staram się w pełni wykorzystać w obszarze popularyzacji wiedzy. W tym zakresie brałam aktywny udział w XII, XIII, XIV i XV Podlaskim Festiwalu Nauki i Sztuki prowadząc wykłady otwarte bądź warsztaty (załącznik nr 4: IV.12.1, IV.12.3, IV.12.5, IV.12.8).

Od 2012 r. byłam członkiem Rady Naukowej, a od 2013 r. przewodniczącą Rady Naukowej III, IV, V i VI edycji Ogólnopolskiej Olimpiady Wiedzy o Polskim i Europejskim Rynku Pracy, zorganizowanej przez Centrum Kształcenia Ustawicznego w Białymstoku (załącznik nr 4: IV.12.2, IV.12.11).

Ponadto byłam członkiem komisji oceniającej VI Ogólnopolskiego Turnieju Wiedzy o Zawodach oraz jurorem w Turnieju Debat Oksfordzkich nt. *Expose Ministra Spraw Zagranicznych,* zorganizowanym przez Regionalny Ośrodek Debaty Międzynarodowej w Białymstoku oraz Centrum Dokumentacji Europejskiej w Białymstoku (załącznik nr 4: IV.12.4, IV.12.9).

Dwukrotnie byłam członkiem Komisji w zawodach okręgowych Olimpiady Wiedzy o Polsce i Świecie Współczesnym (załącznik nr 4: IV.12.7, IV.12.10).

W ramach popularyzacji wiedzy i nauki przeprowadzałam wykłady otwarte w Centrum Dokumentacji Europejskiej w Białymstoku (załącznik nr 4: IV.12.6,

IV.12.15) oraz prowadziłam szkolenia z zakresu komercjalizacji wiedzy (załącznik nr 4: IV.12.12).

Moje zainteresowania badawcze łączę ze współpracą z podmiotami zewnętrznymi (załącznik nr 4: IV.11). Od 2012 roku jestem członkiem Krajowej Sieci Migracyjnej utworzonej przez Krajowy Punkt Kontaktowy Europejskiej Sieci Migracyjnej (PL KPK ESM).

Od 2009 roku współpracuję z Wojewódzkim Urzędem Pracy, uczestnicząc jako prelegent w konferencjach organizowanych przez WUP/EURES bądź prowadząc szkolenia (załącznik nr 3: III.4.33, III.4.36, III.4.38, III.4.39, III.4.43).

Moje zainteresowania w zakresie migracji międzynarodowych zostały docenione i otrzymałam zaproszenie do udziału w pracach Podzespołu ds. Migracji Rządowej Rady Ludnościowej. W ramach tej współpracy przygotowałam m.in. dwie ekspertyzy (załącznik nr 3: III.1.49, III.1.50).

Swoje doświadczenie w zakresie przygotowania projektów (w tym pracę w Ministerstwie Rozwoju Regionalnego przed podjęciem zatrudnienia na Uniwersytecie w Białymstoku) mogłam wykorzystać – a także wzbogacić – jako recenzent wniosków badawczych w ramach Polsko-Norweskiej Współpracy Badawczej (umowa z NCBiR na czas nieokreślony).

Od 2014 roku jestem także członkiem Polskiego Towarzystwa Studiów Europejskich.

Moje zainteresowania badawcze łączę ze współpracą nie tylko z podmiotami krajowymi, ale także na płaszczyźnie międzynarodowej.

W 2010 roku odbyłam krótki staż naukowy w Centre de droit des migrations (CDM), Université de Fribourg, Fryburg, Szwajcaria. Staż ten uważam za najbardziej cenny w rozwoju naukowym. Trzykrotnie (w latach 2012, 2013 i 2015) odbyłam krótki staż na Radboud University, Centre for Migration Law, Nijmegen, Holandia (załącznik nr 4: IV.9.5, IV.9.8, IV.9.10, IV.9.12).

Dwukrotnie – w 2013 r. i 2014 r. - odbyłam zagraniczną kwerendę naukową w College of Europe, Brugia, Belgia (załącznik nr 4: IV.9.6, IV.9.9).

W ramach programu Erasmus+ prowadziłam wykłady w następujących ośrodkach akademickich: Public University of Navarra, Pamplona, Hiszpania - wykłady nt. *Globalization, regionalization and liberalization – reciprocal connections*, Uniwersytet w Rijece, Chorwacja, wykłady nt. *The specificity of the budget of the European Union*, Università di Cagliari, Włochy, wykłady nt. *Economic refugees – in the context of current migration crisis in the EU*, Università degli Studi della Tuscia, Viterbo, Włochy, wykłady nt. *International migration* (załącznik nr 4: IV.9.1, IV.9.3, IV.9.7, IV.9.13).

Ponadto byłam wykładowcą w ramach międzynarodowej szkoły letniej: *International Organizations and Transnational Trade of Intensive Programs*,

zorganizowanej przez Universidad de Deusto, Bilbao (Hiszpania) prowadząc wykłady zagraniczne nt. *Regional economic integration* (załącznik nr 4: IV.9.11).

W 2017 roku byłam w siedzibie Światowej Organizacji Handlu w Genewie, biorąc udział w Międzynarodowym Forum Publicznym *Trade: Behind the Headlines*. W 2016 roku odbyłam wizytę studyjną w Trybunale Sprawiedliwości Unii Europejskiej, biorąc także udział (bierny) w rozprawie TS (załącznik nr 4: IV.9.2, IV.9.4).

W 2009 r. wzięłam udział w warsztatach dla młodych naukowców zorganizowanych na Universidad de Sevilla, Hiszpania: Young Researchers Workshop: *Europe as a community of values* z wystąpieniem nt. *The status of migrant worker and his family members in the European Union* (załącznik nr 4: IV.9.14).

Od roku akademickiego 2016/2017 jestem Pełnomocnikiem Dziekana ds. Współpracy Międzynarodowej i Rozwoju (załącznik nr 4: IV.10).

W ramach działalności organizacyjnej od grudnia 2015 r. byłam koordynatorem zadania: Analiza spójności Strategii Rozwoju Wydziału Ekonomii i Zarządzania Uniwersytetu w Białymstoku ze Strategią Rozwoju Uniwersytetu w Białymstoku, a od września 2016 r. jestem członkiem Kierunkowego Zespołu Dydaktycznego dla kierunku Międzynarodowe Stosunki Gospodarcze. Od 2016 r. jestem także członkiem Wydziałowej Komisji Wyborczej (załącznik nr 4: IV.13).

Za działalność naukową i organizacyjną trzykrotnie otrzymałam Nagrodę Rektora Uniwersytetu w Białymstoku (załącznik nr 3: III.7).